No. 9. Donderdag 28 Februari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een Liefdadigheids-Concert ten bate van het Nederlandsche Roode Kruis hier te lande en in Nederlandsch-Indië.

Wij ontvingen de volgende circulaire, waaraan wij, ter wille van het goede doel, gaarne meerdere bekendheid geven, ook onder onze lezers:

„Den 12den Maart e.k. zal door de Koninklijke Nationale Zangschool een groot liefdadigheids-concert worden georganiseerd ten bate van het Nederlandsche Roode Kruis hier te lande en in Nederlandsch Indië.

Voor dat concert is geheel belanglooze medewerking verkregen van Mevrouw Charlotte Boerlagen—Reyers, sopraan-zangeres te Berlijn, den Heer Joh. Nelissen, bariton te Amsterdam en de Koninklijke Militaire Kapel.

Uitgevoerd zullen worden o.m. „De Ruyter-Cantate" voor Gemengd Koor, sopraansolo en Orkest, „Hollands Glorie", mannenkoor met Orkest.

Onnoodig is het te zeggen, dat een uitvoering als deze groote kosten met zich brengt en het ligt toch in de bedoeling van het bestuur der Zangschool een zoo groot mogelijk saldo aan het Hoofdbestuur van het Roode Kruis af te dragen.

Daarom veroorloven wij ons de vrijheid, vertrouwende dat ons voornemen ook Uwe instemming moge erlangen, een beroep te doen op uwe meermalen gebleken en zeergewaardeerde medewerking met beleefd verzoek door het nemen van plaatsbewijzen of door het geven van een vrijwillige bijdrage van uwe instemming blijk te willen geven.

De prijzen der plaatsen zijn als volgt:

Front-balcon ƒ 3.—, Balcon ƒ 2.50, Zaal I ƒ 1.50, Zaal II ƒ 1.—, Front-Tusschengalerij ƒ 0.75, Tusschengalerij ƒ 0.60, Bovengalerij ƒ 0.40.

U bij voorbaat onzen welgemeenden dank betuigende, hebben wij met de meeste hoogachting de eer te zijn,

Voor de Koninklijke Nationale Zangschool,

J. H. C. SCHWENCKE, *Voorzitter.*
W. F. DE RIDDER, *Secretaris.*
C. W. FRANSDONK, *Penningmeester.*

De Javaansche Kunstavond te Haarlem.

De afdeeling Haarlem van de Vereeniging „*Oost en West*", organiseerde den 24en Februari j.l. een „Javaanschen Kunstavond", die dank zij de bemoeiingen van de Redactie van het Tijdschrift „Nederlandsch Indië, Oud en Nieuw" en vooral de toewijding van den afdeelingssecretaris, den heer W a g e n a a r R e i s i g e r, en den heer L u g t, prachtig is geslaagd.

De geheele zaal van de societeit „De Vereeniging", niet minder dan 1300 plaatsen tellende, was reeds een week te voren u i t v e r k o c h t en...... b e s p r o k e n! De netto-opbrengst komt ten bate van Het *Kartinifonds*.

De avond werd geopend door den B u r g e m e e s t e r in de kwaliteit van beschermheer van het Eere-Comité. In zijn opgewekte speech gewaagde spr. van de steeds groeiende belangstelling voor Ned.-Indië, welke vooral den laatsten tijd duidelijk aan den dag is getreden.

Daarna hield de heer R. S o e m a n t r i een algemeene inleiding tot de kunstuitvoering zelf: „een gezellige bijeenkomst van Javanen met twee Javaansche dames", ziedaar de ensceneering in het kort.

Maar eerst kwam de heer R. M. S. S u r y a N i n g r a t, mede ter inleiding, een reeks lichtbeelden vertoonen, betrekking hebbende op de kunstuitingen der Javanen, waarbij hij gelegenheid vond het een en ander te zeggen omtrent het Javaansche tooneel en de Javaansche muziek, met zang en dans. Eerst hierna begon de eigenlijke tooneelmatige uitvoering, waarvan de onderdeelen kortelijks door R. Soemantri werden toegelicht.

Toen het doek dan opging, werd onmiddellijk, spontaan en uitbundig geapplaudisseerd; men bewonderde het schitterende décor, voorstellende een Javaansche voorgalerij, *pendopo*, met op den achtergrond een berglandschap, dat zich in de tropische zonnestralen baadt. Van de uitvoerenden zag men de gastvrouw en den gastheer, resp. Mevrouw R. A. S o e w a r d i S o e r j a n i n g r a t en R. S o e m a n t r i; de stilte werd slechts gebroken door een zacht, melodieus gezang — het lied *dandang-goedo*, vertelde één der spelers mij later — dat uit de verte zeer liefelijk klenk. In groepjes kwamen nu de gasten, zes in getal, waaronder zich ook een dame bevond, mevrouw G o e n a w a n, die allen met de gebruikelijke Javaansche begroeting „*koelonoewoen*", even buigende binnenkwamen. Nadat ze gezeten waren, sprak de heer R. M. A. S o e r j o P o e t r o, de regisseur, in vloeiend Nederlandsch over de Javaansche muziek en woordkunst, heel beknopt maar duidelijk, waarbij hij eenige liederen zong, door den heer R. M. Soerjaningrat met de *soeling* en *gender* begeleid.

Na dit mooie tooneeltje kreeg het publiek de schoone *Kelono-dans* te aanschouwen, welke op mees-

terlijke wijze door den heer R. M. Harsaja werd uitgevoerd. In plaats van de *gamelan* kreeg men ter begeleiding een door Mejuffrouw Jo Meyer gespeeld muziekstuk te hooren, dat door den heer Soerjaningrat speciaal voor piano is bewerkt. Ook werd door één der uitvoerenden op de *kendang* gespeeld, een soort Turksche trom, welke maat en rythme moet regelen.

Daarna een pauze, welke niet lang duurde, opdat de vele Amsterdamsche belangstellenden, die nog denzelfden avond terug moesten, het daarop volgende nummer konden bijwonen.

Toen het doek weer opging, kreeg men weer hetzelfde gezelschap compleet te zien, dat zóó, op zich zelf reeds een mooien aanblik gaf. De heer Soerjo Poetra gaf een liederen-nummer. Weer door zijn medewerker met de *soeling* en *gender* geaccompagneerd, zong hij verschillende liedjes, waaronder *Kinanthie Sandoong* van Prins Mangkoenegoro IV, een paar liederen met tekst van den dichter Noto Soeroto, een wajangreciet en eenige *Tembangs* (zangwijzen). Een *koor* met piano-begeleiding, door alle uitvoerenden gezongen, was het slot van dit nummer.

Tot besluit de dans *Bondo-bojo* van Prins Pakoe Alam, een moderne orde dans, welke overgaat in een strijddans, waarbij gebruik wordt gemaakt van zwaard en revolver. De piano-muziek, alweer een bewerking van R. M. Soewardi Soerjaningrat, werd door Mevrouw Louman gespeeld.

Ook hier werd, voor de juiste weergave van rythme en maat, op de *kendang* geslagen.

Daarna werden al de uitvoerenden bij open doek met bloemen gehuldigd. De heer Brondgeest Sr. sprak toen als voorzitter van de afdeeling Haarlem van *Oost en West*, bedankte de spelers voor het groote kunstgenot, dat zij den toeschouwers hadden geschonken en hoopte, dat de avond iets kon bijdragen tot de toenadering van Oost en West, van Indië en Nederland.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Moet 't hard tegen hard?

Zooals wellicht bekend is, strijdt het N.I.O.G. (Ned. Ind. Onderw. Genootschap) reeds lang voor de verbetering van de positie der Indische onderwijzers, welke, al zijn de tractementen ook geleidelijk aan veel verbeterd, nog niet is, zooals ze wezen moet, volgens het oordeel van vele leden van bovengenoemd genootschap.

Op verschillende wijzen heeft het N.I.O.G. getracht verandering in den toestand te verkrijgen en men heeft het, naar we meenen ten onrechte, reeds verweten, dat het trachtte de uitzending van onderwijzers uit Nederland stop te zetten.

In 't nummer van 29 September 1917 van *De School* komt een artikel voor van het Hoofdbestuur van het N.I.O.G. onder bovenstaanden titel.

,,Wij hebben een ernstig woord te zeggen", aldus het H. B. ,,Jarenlang hebben we nu aangedrongen op de verbetering van de positie der onderwijzers. We hebben aangetoond, hoe onvoldoende de financieele regeling hunner positie is en hoe nadelig dat moet inwerken op de toestand van het onderwijs hier te lande. De feiten hebben de waarheid onzer beweringen aangetoond: er komt bijna geen onderwijzer meer uit en het tekort aan leerkrachten met al de nadelige gevolgen er van, wordt steeds groter.

En wat wordt er gedaan om in die toestand verbetering te brengen?

Niets!

Doch — zo gaat 't niet langer!

De toestand is onhoudbaar."

Na deze inleiding worden voorbeelden van onderwijzers aangehaald, die met hun salaris niet toekomen door de voortdurende stijging van den prijs van noodzakelijke Europeesche artikelen.

Zoo schrijft aan het H. B. een onderwijzer, wiens inkomen (met de inhoudingen) *f* 184.25 bedraagt en die voor zijn uitgaven minstens *f* 235.— noodig heeft, volgens een niet overdreven staatje van uitgaven: ,,Een paar aantekeningen moet ik hierbij maken:

1. Huishuur. Een reeds afgekeurde woning, die men maar laat staan, zonder put. Iets anders is niet te krijgen. In de droge tijd bijna niemand te krijgen, die water wil halen. Drinkwater met veel moeite en goede woorden.

Gevolgen: typhus bij 't éene kind, huidzweren bij vrouw en ander kind.

2. Voor lectuur en ontwikkeling *niets*. Voor genoegens en vermaken *niets*. Voor sigaren of dranken *niets*.

Een ander geval. Een onderwijzer, uitgekomen met vrouw en 2 dochtertjes van ongeveer 10 jaar, werd bij aankomst in Indië aanstonds bevorderd tot onderwijzer tweede klas en naar een plaats gezonden, waar momenteel huizennood heerscht (waar heerscht die in Indië niet? Red.)

Hij moest in het eenige hotel trekken en van zijn salaris van *f* 230.— aan pensionprijs *f* 260.— betalen. Het maandelijksch tekort van *f* 60.— past hij bij uit zijn voorschot. In Holland was hem gezegd, dat er in Indië waarschijnlijk rekening gehouden zou worden met de samenstelling van zijn gezin.

Een ander ambtenaar met 16 jaar dienst in Holland, wordt bezoldigd met — het begin-tractement van Indische jongelui van 18 en 19 jaar.

Het H. B. vraagt, of zoo iets te verdedigen is, waar Indië behoefte heeft aan veel ervaren leerkrachten.

Het zit echter niet alleen vast op de salariëering, maar ook op den woningnood en daarin gaat de Regeering niet vrij uit. De door het H. B. van het N.I.O.G. ingestelde woning-enquête leerde, dat van de 120 plaatsen, waarvan inlichtingen binnenkwamen, op 81 de woningtoestand ,,onvoldoende" werd geacht, op 20 plaatsen zelfs *slecht*.

Ter verlevendiging van het dorre cijferbeeld, wordt gewezen op *Lasem*, waar de onderwijzer moest wonen in een lokaal van zijn school. Er wordt herinnerd ,,aan het geval van een jonge onderwijzer, wiens vrouw een poging deed tot zelfmoord, gevolg van totale demoralisering door geleden woningellende."

,,Voor de koelies op Medan moeten woon- en slaapplaatsen gebouwd worden naar de eisen des tijds, met model ziekeninrichtingen en alles wat er bij behoort!

Voor de garnizoens-paarden, die overgebracht worden naar Bandoeng, worden eerst de stallen in gereedheid gebracht. De ambtenaar echter moet maar zien, hoe hij er komt. Die woont in goedangs, in wagenkamers en stallen. Die wordt naar een nieuwe standplaats gestuurd en mag blij zijn als hij overnachten mag bij een Chinese waronghouder."

En het was de Gouverneur van het Gewest, die verklaarde van een der woningen te *Bonthain*, ,,*dat het een schande is voor het Indiese gouvernement dat het zijn ambtenaren in zulk een huis laat wonen.*"

,,Een schril kontrast met die weinige zorg vormt de meer dan schandelijke geldverkwisting bij het bouwen van schoolpaleizen voor de Inlandse leerlingen", z.a. de opleidingsscholen, ,,welker grootscheepse inrichting ieder treft", de nieuwe Rechtsschool, die een half miljoen zal kosten voor een handjevol leerlingen, waarvan het Gouvernement moet afwachten, of het er ooit diensten van zal genieten.

,,Bij het Europees onderwijs heerst een zeer groot gebrek aan leerkrachten, ,,ondanks alles wat men gedaan heeft om de toeloop van Europese leerkrachten zoo groot mogelik te maken......" " (Dr. G. A. J. Hazeu, als Dir. v. O. en E. te Poerworedjo 19 Oktober 1914).

,,En ondanks dat alles doet men niets, want het kost zoveel geld."

Het departement werkt zelfs de vermeerdering van inkomsten tegen.

Toen het H. B. van het Alg. Ned. Verbond besloot 100 leergangen voor de Nederlandsche taal te openen, en daarvoor *f* 12.50 per maand per wekelijks lesuur uittrok, deed het Dep. v. O. en E. alle moeite dat bedrag teruggesteld te krijgen tot *f* 10.— ,,omdat het anders gedwongen zou zijn, datzelfde bedrag ook uit te keren voor de lessen aan de Holl. Ind. scholen!"

,,Op Sawah-Loentoh werd een mijnschool geopend waaraan naast een ingenieur en een mijnopzichter ook twee onderwijzers zouden lesgeven, *allen* tegen *f* 5.— per lesuur."

Op aandrang van het departement is dit bedrag *voor de onderwijzers* verminderd tot drie gulden twaalf en een halve cent, vanwege de vergoeding voor de gouvernements-namiddagcursussen.

En intusschen stijgen de prijzen der noodzakelijke levensbehoeften steeds, evenals de huren der huizen en de opcenten op de personeele en inkomsten-belasting.

En — de Regeering — overweegt.

,,Is het niet om bitter te worden, als men ziet, dat onderwijzers in de groote plaatsen pensionhouder moeten worden, hun huis moeten volstoppen met Inlandse en Chinese kostkinderen om het hoofd

boven water te houden, — een verschijnsel dat zo toeneemt dat de hotel- en pensionhouders van beroep in de dagbladen reeds het idee opperen om daartegen te gaan ageeren.

Is het niet om bitter te worden, als we zien dat het ondersteuningsfonds van het Genootschap meer en meer moet dienst doen als suppletiefonds voor het tekort aan traktement?"

Daarvan zouden pakkende voorbeelden medegedeeld kunnen worden.

Bij de opening van de Kweekschool voor Chineesche leerkrachten te Mr. Cornelis, 3 September 1917, zei Mr. K. F. Creutzberg, wd. Dir. v. O. en E. o.a.: ,,Het eenige wat hier in den weg staat is een nijpend gebrek aan Europeesche onderwijskrachten. Nu wil ik niet betwisten, dat nieuwe middelen beproefd zouden kunnen worden om de indiensttreding van meer Europeesch personeel te bevorderen en ik ben ook overtuigd, dat de Regeering niet zal nalaten te doen, wat op dit gebied redelijkerwijze van haar gevergd kan worden."

Dan is volgens het H. B. te verwachten de inwilliging der drie volgende zeer billijke eischen:

1o. dat elke ambtenaar op zijn standplaats kan toekomen met zijn traktement.

2o. dat elke ambtenaar op de hem door het Gouvernement aangewezen standplaats een hem passende woning vindt.

3o. dat het Gouvernement de kosten draagt van de overplaatsing van zijn ambtenaren in het belang van den dienst.

Dat is nu niet het geval.

Olie-industrie en speculatie in Coprah.

Veler belangstelling in Indië en wellicht ook in het vaderland wordt getrokken door de olie-industrie in Indië en de *Nieuwe Soer. Ct.* wijdt daar een artikel aan, waarop we, wegens het belang van de zaak en omdat er onlangs op de Nederlandsche geldmarkt fondsen gevraagd zijn voor bedoelde industrie, nogmaals de aandacht vestigen.

De ontwikkeling van de olie-industrie in het gewest Kediri dagteekent van ongeveer 1909. Door gebrek aan installaties werd er bijna geen coprah, maar meest katjang-tanah tot olie geperst in ouderwetsche molens.

In het zooeven genoemde jaar liet de firma Van Heel, beheerder van de maatschappij ,,Insulinde", een kundig vakman uit Europa komen, en thans is er bijna geen plaats van beteekenis in Kediri, welke niet een of meer oliefabrieken bezit.

De modern ingerichte fabrieken kunnen behalve coprah en katjang ook kapokpitten, djarak en nog enkele andere soorten pitten verwerken.

,,Hoe intensiever het product verwerkt wordt, hoe rijker de olie is aan zuren en de meeste z.g. boteroliën, die hier worden ingevoerd, zijn dan ook niet anders dan klapperolie, waarbij door een bepaald procédé, in dit geval het fabrieksgeheim, de zuren verwijderd worden." Zoo is ,,Delfia", een zeer bekende olie, niets dan fijne klapperolie, welke de Indische olie ± zes maal in eenheidsprijs overtreft.

De Inl. bevolking echter, zoowel als veel Europeanen, geeft nog steeds de voorkeur aan de nietmachinaal verwerkte copraholie, welke uit de versche vruchten bereid wordt, wat het product hooger voedingswaarde en aangenamer smaak geeft. De katjang-olie, welke sterk purgeerend werkt, wordt door de Inlanders slechts in tijd van geldschaarschte of bij groote feesten gebruikt, als brandolie in de fabrieken en evenals de kapokpitten-olie bij de zeepbereiding.

Door een zekere bewerking kan de katjang-olie van de bovengenoemde hinderlijke eigenschap bevrijd worden, en dan staat ze voor voedingsdoeleinden niet beneden de klapperolie. Verschillende soorten slaolie worden dan ook uit katjang tanah bereid.

De boengkil (d.i. de stof, die na de uitpersing overblijft) van klapper- en coprah-olie bevat weinig stikstof, die van kapok-olie 5 pCt., die van katjang 7 pCt. stikstof. Wordt deze laatste vermengd met klapperboengkil, zoo verkrijgt ook deze waarde voor de bemesting, wat bij het groote gebrek aan kunstmeststoffen niet onverschillig is.

Vóór den oorlog ging een ontzaglijke hoeveelheid klapperboengkil naar Duitschland en Nederland om tot veevoeder te dienen.

De fabrikanten wijten den onvoldoenden aanplant van katjang aan tegenwerking van de B. B.-ambtenaren, die meenen, dat katjang den grond te veel uitput.

Na den aankoop van verschillende Chineesche fabrieken heeft ,,Insulinde" verreweg de overhand. Daar ze echter steeds aangewezen is op aankoop van grondstof, zal ze niet tot een exclusieve macht kunnen groeien als de H. V. A. en ze ondervindt nu reeds te *Toeloengagoeng*, dat mededinging steeds mogelijk blijft.

Niet alleen treedt een Engelsche combinatie als concurrente op, maar er moet nog een machtiger combinatie in wording zijn, waaraan de Chinees te *Toeloengagoeng* voor een half millioen deelneemt. Te dier plaatse heeft zich een verbazende speculatiezucht in coprah geopenbaard, waardoor de prijs van dit artikel de huidige algemeene marktwaarde verre overtreft.

,,Insulinde" ondervindt reeds de nadeelige gevolgen daarvan, doordat het haar aan de noodige grondstof ontbreekt en ze op aanvoer van elders aangewezen is.

Wellicht is het doel der Chineesche speculanten om ,,Insulinde" te dwingen tegen hooger prijzen op te koopen, maar al moge een nieuwe combinatie kracht kunnen ontwikkelen, ,,Insulinde" heeft een hoogte bereikt, die haar tot een niet te versmaden tegenstander maakt.

Suriname.

Zooals verwacht mocht worden, wijdt het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1918 eenige beschouwingen aan de geruchten omtrent den aankoop onzer West-Indische Koloniën door de Vereenigde Staten. Sommige leden vroegen wat van deze geruchten waar is, of zich feiten hebben voorgedaan, die geacht kunnen worden de aanleiding tot de courantenberichten te zijn geweest en zoo ja, welke feiten.

Andere leden meenden, dat na de pertinente verklaring door den minister van buitenlandsche zaken afgelegd, in antwoord op een vraag van den heer Sibinga Mulder, er geen reden bestaat op deze geruchten terug te komen. Zij wenschen echter, nu de zaak ter sprake werd gebracht, te verklaren, dat het h.i. ondenkbaar is, dat een Nederlandsche regeering er toe zou medewerken met eene vreemde mogendheid een verdrag te sluiten, waarbij een zoo belangrijk deel van het Koninkrijk der Nederlanden daarvan zou worden afgescheurd. Ook werd er op gewezen, dat Suriname een echt Nederlandsche volksplanting is, welker bevolkingskern uit personen van Nederlandsche afkomst bestaat. Bij de inlandsche bevolking is overigens allerminst gebleken van een wensch zich af te scheiden en tot een ander rijk te gaan behooren.

Enkele leden wezen tegenover deze opmerking op Denemarken, dat niet lang geleden na een behoorlijke volksstemming in het moederland, tot afstand aan Amerika van zijne koloniën heeft besloten. Uit een financiëel oogpunt zou tegen het afstaan van Suriname zeker geen bezwaar kunnen worden gemaakt; de kolonie kost het moederland jaarlijks zeer aanzienlijke sommen gelds.

Hiertegen werd weer aangevoerd, dat Denemarken en Nederland in dit opzicht zeker niet gelijkgesteld kunnen worden. Denemarken is niet als Nederland een groote Koloniale Mogendheid en had dus als zoodanig geen aanzien op te houden; voor Nederland zou afstand van een deel van zijn koloniaal gebied beteekenen een onmacht om de taak, die uit het koloniaal bezit voortvloeit, te vervullen. Het opgaan van dien weg zou tot consequenties kunnen voeren, die een ware ramp voor ons land zouden beteekenen.

Door eenige leden werd te dezer zake nog opgemerkt, dat zij zich met afstand van de kolonie alleen zouden kunnen vereenigen, indien de meerderheid der Surinaamsche bevolking op duidelijke wijze had doen blijken dien afstand te wenschen.

Tot dusverre is, naar zij meenden, daarvan niets gebleken.

* * *

In het Voorloopig Verslag wordt voorts het financieele plan-Staal uitvoerig besproken.

Sommige leden oordeelden het door den gouverneur ontwikkeld stelsel weinig verschillend van het financieele plan-Idenburg en betreurden het, dat aan dat plan, voor zoover althans de hoofdzaken betreft, wordt vastgehouden. Het denkbeeld, dat indertijd aan de opstelling van het plan-Idenburg heeft ten grondslag gelegen: er naar te streven, dat de koloniale financiën, in de eerste plaats die, betreffende den zuiver huishoudelijken dienst, zoo spoedig mogelijk onafhankelijk worden van de Rijksbijdrage, erkenden ook deze als een gezonde gedachte. Voorts achtten ook zij het een gerechtvaardigden eisch, dat de huishouding zuinig worde gevoerd; dat alle onnoodige uitgaven worden vermeden en dat de ingezetenen belastingen opbrengen, zooveel als in billijkheid mogelijk is. Maar even noodzakelijk is het, dat men

niet bezuinige op posten, waarop in werkelijkheid niet te bezuinigen valt, de huishouding zoodoende in de war stuurt en den vooruitgang der kolonie tegengaat; ook legge men geen lasten op, die opkomende bedrijven of den landbouw ernstig belemmeren.

Kunstmatige onderscheidingen, als waarop het plan-Idenburg berust, kunnen in deze den rechten weg niet wijzen.

Het is onmogelijk gebleken, aan dat plan vast te houden; de rijksbijdrage, terzake van zuiver huishoudelijke uitgaven telken jare met *f* 30.000 te verminderen, bleek in het aangezicht der feitelijke omstandigheden een illusie. Tot welke gekunstelde, ingewikkelde financieele berekeningen het plan-Idenburg leidt, blijkt duidelijk uit de beschouwingen, in de toelichting gewijd aan de voorgedragen begrootingscijfers, aan dat plan getoetst. De gouverneur en de minister brengen in zooverre een verandering aan als zij thans de uitgaven verdeelen in twee groepen: gewone en buitengewone.

Deze leden waren van oordeel, dat men beter zoude doen, thans met al deze financieele schemata, op kunstmatige onderscheidingen gebaseerd, op te houden. Wat bereikt men daarmede in werkelijkheid? Wordt de financieele toestand der kolonie er iets mede vooruit gebracht en verkregen, dat de bijdrage van het moederland tot een geringer bedrag daalt? Het is immers volmaakt hetzelfde, of de Rijksbijdrage strekt tot goedmaking van uitgaven, die men gelieft te noemen: uitgaven tot ontwikkeling der kolonie, dan wel ter bekostiging van geheel dezelfde uitgaven, maar nu betiteld met haar waren naam: uitgaven voor de huishouding in engeren zin. Met zulk een systeem van splitsing komt men niets verder; het leidt er veeleer toe, dat men den financieelen toestand niet goed onder de oogen ziet. Men strooit zich zelf zand in de oogen en verbeeldt zich, dat de financieele toestand der kolonie beter is geworden, wanneer dat in werkelijkheid geenszins het geval is. Daarom werpe men een financieele politiek, die op zulk een kunstmatige scheiding is gebaseerd, geheel over boord.

Van andere zijde verklaarde men de vraag ter zijde te willen laten, of het nieuwe financieele plan al dan niet kan worden betiteld als het plan-Idenburg, ietwat gewijzigd. De verdeeling der uitgaven in gewone en buitengewone doet het zeker veel gelijken op dat plan; de andere samenstelling van beide categorieën van uitgaven levert anderzijds een niet onaanzienlijk verschil op. Maar, hoe dit zij, ook de hier aan het woord zijnde leden meenden de waarde van het nieuwe plan niet hoog te kunnen aanslaan.

Deze leden traden in uitvoerige beschouwingen en hun conclusie kan zijn, dat het nieuwe financieele plan zonder wezenlijke beteekenis is, en telken jare aanleiding zal geven tot goocheltoeren met cijfers, die tegen goede financieele beginselen lijnrecht indruischen. Voorts oordeelden sommige leden het niet uitgesloten, dat het stelsel op den duur remmend zal werken op de volvoering van den onafwijsbaren plicht, de ontwikkeling der kolonie door krachtigen financieelen steun van het moederland te bevorderen. Het heeft in dit opzicht helaas niet aan ontmoedigende ervaringen ontbroken, maar de durf mag onder den indruk daarvan niet teloorgaan.

Tegenover de tot dusverre aan het woord zijnde leden stonden er andere, die, van oordeel, dat het financieele plan-Idenburg een goed richtsnoer bevat voor de financieele politiek, het betreurden, dat de gouverneur het noodig heeft geoordeeld, dat plan te wijzigen.

Bij de artikelen trok het onze aandacht, dat bij art. 44 eenige leden verklaarden het te betreuren, dat met de vroegere gewoonte om in de kolonie tijdschoten te lossen, is gebroken.

Een eeresaluut aan die eenige leden. Het is ons in Gouverneur Staal zeer tegengevallen, dat zijn eerste werk niet geweest is die tijdschoten te herstellen.

* * *

,,*De West*'' van 4 Dec. schrijft:

,,De Argosy van Demerara, schrijvende over de uitgestrekte bauxietlagen, welke schier overal in Britsch Guyana zouden voorkomen, zegt o.m.:

De Corantijn is weer een nieuweling op de lijst der bauxietdistricten. De houder van bezittingen in die streek, welke eenige dagen geleden in de stad kwam, was zeer enthousiast over den bauxietrijkdom van dat district. Hij zeide dat in een streek tegenover Oreala aanwijzingen zijn gevonden van groote hoeveelheden bauxiet en dat deze delfstof waarschijnlijk ook hooger op aan de rivier voorkomt. (Daar Oreala aan den Engelschen oever ligt, kan met de streek *tegenover* Oreala niet anders bedoeld zijn dan Hollandsch grondgebied. — Redactie De West).''

* * *

In ,,*De West*'' van 11 Dec. de volgende berichten:

,,*Bauxite Co.* De heer Alex Fernandes is benoemd tot geneesheer der Bauxite maatschappij, met als standplaats Moengo aan de Cottica, waar het voornaamste etablissement is van de maatschappij. Er is daar reeds een hospitaal opgezet.

Eenige dagen geleden is in de kolonie aangekomen Dr. Koransky, voor een geneeskundige inspectie van de etablissementen der maatschappij. Uit alles blijkt, dat de maatschappij goede zorgen neemt voor den gezondheidstoestand van haar personeel. Ook voor afleiding van het personeel zorgt zij. Verschillende spelen zijn aangeschaft, om aan de arbeiders eenige afleiding te verschaffen in hun vrije uren. Als grootwerkgeefster maakt deze Amerikaansche maatschappij tot dusverre een uitnemenden indruk.''

* * *

,,*Ingenieur*''. De kolonie heeft op dit oogenblik bezoek van een Zweedsch ingenieur, den heer G. J. J. Pira, die eens poolshoogte komt nemen of hier zaken te doen zijn. De heer Pira schijnt zich vooral te interesseeren voor het vraagstuk van veeteelt op groote schaal op Savanna's.''

* * *

,,*Suriname*'' van 4 December schrijft:

,,Met leedwezen namen wij kennis van het naderend einde van ,,Op den Uitkijk''. Dit blad mocht er wel zijn. In zijn 3-jarig bestaan heeft het zich in een groote mate van populariteit mogen verheugen en het was zoetjes aan een behoefte geworden. Men keek op Zaterdagmiddag verlangend er naar uit. En geen wonder, de aangename toon, waarop Hakop Tak het nieuws van de week teruggaf en vaak pittige beschouwingen aan het een of ander vastknoopte, de Spectator-artikelen, die in fraai proza, boeiende en meesleepende artikelen gaven, waarin wij in een bloemlezing de meest wetenswaardige gebeurtenissen in het werelddrama terugvonden. En last but not least de telkens van veel zakenkennis getuigende redactioneele artikelen en nog zooveel, zelfs heel veel meer dat het blad gaf, maakt dat het gemist zal worden.''

Ook wij hebben meermalen onze groote ingenomenheid met dit voortreffelijk geredigeerde weekblad betuigd. Het pleit niet voor de Surinaamsche samenleving, dat het blad wegens financieele redenen gestaakt moet worden.

* * *

Van welwillende zijde ontvingen wij ter lezing overdrukken uit ,,*The Journal of American Folklore*'', Vol. XXX No. CXVI, April-June 1917 van artikelen van A. P. en F. P. Penard, getiteld ,,*Popular notions pertaining to primitive stone artifacts in Surinam*'', en ,,*Surinam Folk-tales*''.

Het eerste artikel geeft een uitvoerig overzicht van het volksgeloof in de kolonie betreffende de steenen bijlen uit het steentijdperk der Indianen, de zoogenaamde ,,onweersteenen.''

Het tweede geeft de eerste vier van een tachtigtal door de schrijvers verzamelde ,,anansitori's'' (spinverhalen), dier-verhalen der negers in Suriname. Aan de vier verhalen gaat 'n interessante inleiding vooraf. Het ligt in de bedoeling binnenkort de geheele collectie te publiceeren. De heeren Penard, die reeds verscheidene belangrijke werken over Suriname in 't licht hebben gegeven, zullen met de voorgenomen uitgave der anansitori's veel genoegen doen aan allen, die belang stellen in folk-lore.

In een noot in het eerstgenoemde artikel, kondigen de schrijvers de uitgave aan van een werk ,,of encyclopaedic character'' over de Kalinias (Karaiben) van Suriname, waarvan het manuscript gereed ligt.

* * *

Men seint uit Batavia aan de *N. R. Ct.* van 25 Februari:

Te Semarang is men kort geleden begonnen met de aanwerving van arbeidskrachten voor Suriname. De transporten derwaars zullen telkens uit 600 koelies bestaan.

Curaçao.

Onderwijsberichten.

In de laatst ontvangen Curaçaosche bladen komt een oproeping voor van den Inspecteur voor het Onderwijs, betreffende den tweejarigen leergang voor handelsonderwijs, die in Januari 1918 van gouvernementswege zal worden geopend.

In Januari 1918 zou op de Hendrikschool het nieuwe leerplan in werking treden. Aan den nieuwen

leergang kunnen de vlugge leerlingen der 8e en 9e klasse Hendrikschool onderwijs ontvangen in Fransch en Duitsch. De bezitters van diploma's Hendrikschool of St. Thomascollege kunnen in het 2e leerjaar gemakkelijk hun studie in Engelsche, Spaansche en Nederlandsche handelscorrespondentie, alsmede in boekhouden en handelsrekenen, op de M. U. L. O. school begonnen, voortzetten, terwijl in het 1e leerjaar voor beginnenden of minder gevorderden gelegenheid bestaat onderwijs te ontvangen. Zeker zal deze inrichting de medewerking en den steun van den handel en de industrie op het eiland ondervinden, opdat ouders hun kinderen en patroons hun geëmployeerden in staat stellen van het onderwijs te profiteeren.

Tot het volgen van normaallessen op Curaçao, waarvoor de aangifte 15 December j.l. gesloten werd, hebben zich een twaalftal gegadigden aangemeld, waaronder een zestal van de eilanden buiten Curaçao.

Hoedenindustrie.

In de *Amigoe* van 22 Dec. j.l. lezen wij o.m.:

Onder buitengewone belangstelling heeft het Openbaar Examen op den Hoofdcursus te Pietermaai plaats gehad. De H.E.G. Heer Gouverneur met Adjudant, de Kap.-Commandant der troepen en van het Garnizoen, de Hoogeerw. Pater Vicaris, de Zeereerw. Heeren Pastoors der stad, en eenige Eerw. Zusters, Dames en Heeren woonden de plechtigheid bij.

De Leider der hoeden-industrie, de Heer H. J. Cohen Henriquez opende het examen met een korte inleiding.

De Tentoonstelling gaf een volslagen overzicht over de groote vorderingen door deze Volksindustrie gemaakt op den weg harer ontwikkeling. Men zag er: nieuwe modellen, een nieuw systeem vlechtwerk, speciaal voor dameshoeden, hoeden gevlochten met gesatineerd en ongesatineerd Awarastroo, uit Suriname afkomstig, dameshoeden gevlochten met Mauritiusstroo, volgens een nieuwe methode hier gebleekt, hoeden gevlochten met Columbiaansch stroo, Lataïhoeden van Aruba, Hipihapahoeden van Bonaire. Eene collectie fijne hoeden, waaronder hoeden van 35 en 40 Gld. per stuk, trok aller aandacht en bewondering.

De Heer Henriquez wees nog in het bijzonder op het vlechtwerk, afkomstig van St. Martin, dat onder leiding van de Eerw. Zuster Agnes vervaardigd werd volgens een cursus per correspondentie door den Leider gegeven.

Alvorens het examen te beginnen deelde de Heer Henriquez mede, dat literatuur over de hoedenindustrie ter inzage van belanghebbenden op den Cursus aanwezig is. Ook maakte spr. gedurende zijn inleiding verschillende dingen aanschouwelijk.

Nu begon het examen van 26 candidaten. De vijf meisjes van het Weeshuis Habay werden in het Hollandsch ondervraagd, de overige in het Papiamentsch.

Het publiek kon zich overtuigen, dat er nog heel wat theorie vast zit aan het hoedenvlechten.

Ook werd bij sommige vlechtsters de financiëele resultaten van het werk nagegaan.

Voor de Nieuwe Kerk.

Hetzelfde blad vermeldt:

,,De Curaçaosche Handel Maatschappij heeft Z. D. H. Monseigneur Vuylsteke als kerstgeschenk voor de nieuwe kerk der H. Familie, de mooie som van 500 Gld. aangeboden, welke koninklijke gift zeer dankbaar werd aanvaard.

Ook van andere zijden werd de Bisschop alleraangenaamst verrast met giften en gaven.

De firma S. E. L. Maduro & Sons heeft zich bereid verklaard kosteloos de noodige lichten te verstrekken voor de te geven Uitvoeringen ten bate der Nieuwe Kerk.

De uitvoering zelf belooft schitterend te worden. De eerste avond is nu totaal uitverkocht. Zoo iets hebben we hier voor een dilettanten-uitvoering nog niet beleefd.

Nieuwe Keur tegen de Bakjes.

Onder dit hoofd lezen wij:

,,Het is een feit, dat dikwijls met de jonge meisjes, die met zoogenaamde bakjes in de stad loopen te venten, allerlei ontucht wordt gepleegd en dat zeer velen harer door dat venten tot een zedeloos leven worden gebracht.

Het doel dezer keur is om de kinderen, die meestal door armoede tot dat werk gedwongen worden, aan de verleiding die het meebrengt te onttrekken.

Niet alleen de meisjes die venten, doch ook zij, die dat venten opdragen of niet tegengaan, wanneer zij eenig opzicht over die meisjes uitoefenen, moeten strafbaar zijn.

De Gouverneur stelt daarom den Kol. Raad voor de keur te doen luiden:

Venten door meisjes beneden den leeftijd van zestien jaar is verboden.

Hij, die opzicht, van welken aard ook, over een meisje beneden den leeftijd van zestien jaar uitoefent, is verplicht te zorgen, dat zij niet vent.

De Curaçaosche Vereeniging ter voorkoming en bestrijding van Geslachtsziekten.

Op 3 Dec. l.l. hield deze een ledenvergadering, welke bijgewoond werd door Z.H.E.G. Gouverneur. De voorzitter opende de vergadering en dankte allereerst den Gouverneur voor zijn aanwezigheid. Nadat de notulen gelezen en goedgekeurd waren, gaf de voorzitter een overzicht van hetgeen tot nog toe door de commissies en het bestuur verricht is. Hieruit bleek, dat reeds eenige positieve dingen bereikt, en vele plannen in voorbereiding zijn. Zoo is, op verzoek der Vereeniging door den Gouverneur een commissie benoemd, die de films, welke op kindervoorstellingen vertoond worden, keurt.

Een lid van de medische commissie heeft een brochure geschreven, in 't Hollandsch en Papiamentsch, waarin op bevattelijke wijze het publiek ingelicht wordt omtrent de gevaren der geslachtsziekten.

De damescommissie, die het meest van alle commissies met moeilijkheden te kampen heeft, tracht vrouwen, die genezen uit de polikliniek ontslagen worden, werk te verschaffen, waarin zij reeds in verschillende gevallen geslaagd is.

De propaganda-commissie onderzocht de mogelijkheid, een zeemanshuis aan den Waterkant op te richten, terwijl de juridische commissie een onderzoek in zal stellen naar de woningtoestanden op Curaçao en daarover een rapport zal opmaken.

Ten slotte werd nog medegedeeld, dat het volgend jaar door Dr. Waterman een cursus in hygiëne gegeven zal worden voor onderwijzers en verdere belangstellenden.

Na een geanimeerde discussie, waaraan verschillende leden deelnamen, sloot de voorzitter de vergadering.

* * *

Naar *De Vrijmoedige* verneemt, bestaat bij de Amerikaansche *Standard Oil Company* het plan, om eene petroleumraffinaderij op het eiland Curaçao op te richten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Beginselverklaring S. S. In de op 23 October gehouden algemeene vergadering van de *Sarekat Islam* is met algemeene stemmen de volgende beginselverklaring aangenomen:

,,De *Centrale Sarekat Islam* stelt zich ten doel om toenemenden invloed van de N.-I. volken en volksgroepen op het Bestuur en de Regeering te verkrijgen, teneinde te geraken tot zelfbestuur.

De *C. S. I.* misgunt het recht aan welk volk en welke bevolkingsgroep ook om over een ander volk en andere bevolkingsgroepen te heerschen.

De *C. S. I.* zal steeds den strijd voeren tegen elke overheersching van het zondige kapitalisme.

Voor de behoorlijke uitoefening van staatsburgerrechten, acht de *C. S. I.*, naast intellectueele, ook moreele ontwikkeling van het individu noodzakelijk, waarvoor zij in den godsdienst het beste middel ziet.

Met eerbiediging van alle andere godsdiensten en met betrachting van verdraagzaamheid, zooals de *Alquran* in de *Soera Quelja* openbaart, gelooft de *C. S. I.* in den *Islam*, als prediker van de democratische ideeën naast hooghouding van het gezag, den godsdienst bij uitnemendheid voor de zedelijke opvoeding van het volk.

De Staat echter blijve buiten invloed van elke godsdienst-inmenging, doch behandele alle godsdiensten op gelijken voet.

De *C. S. I.* zoekt samenwerking met alle vereenigingen en personen, die zich met haar beginsel vereenigen."

Werkprogramma S. I.: *I. Bestuursdecentralisatie en kiesrecht.*

Invoering van dessa-en regentschapsraden op Java en van soortgelijke lichamen in de Buitenbezittingen.

Geleidelijke uitbreiding van de bevoegdheden van den Volksraad, met als einddoel een vertegenwoordigend, wetgevend lichaam, door rechtstreeksche verkiezing samengesteld.

Het kiesrecht worde verleend: *a.* voor dessaraden: aan alle mannelijke ingezetenen van het dessagebied, die hun *18e* jaar hebben bereikt; *b.* voor andere vertegenwoordigende lichamen: aan alle mannelijke in-

gezetenen, die den leeftijd van *21* jaar bereikt hebben en eenige schrijfkunst en voldoende Maleisch verstaan.

II. Bewegingsvrijheid.

Afschaffing van heeren-rodi-dessa en onbetaalde, persoonlijke politiediensten, zoo ook van alle maatregelen en wettelijke bepalingen, welke de vrijheid van organisatie belemmeren (passenstelsel enz.).

III. Onderwijs.

Afschaffing van alle maatregelen en wettelijke bepalingen, welke de bemoeielijking of uitsluiting van toelating der leerlingen tot inrichtingen van voorbereidend, lager en middelbaar onderwijs beoogen en dientengevolge de toelating van leerlingen tot alle inrichtingen van onderwijs slechts afhankelijk te stellen van de capaciteiten der leerlingen, doch niet van een landaard, stand of geldmiddelen der ouders.

Invoering van leerplicht tot het 15e jaar.

De 2e klas Inlandsche volksschool worde de volksschool, uitgebreid en vervormd naar de reeds genoemde en nog te noemen eischen.

Vermeerdering van het onderwijs aan de 2e klas Inlandsche school met enkelvoudig boekhouden en de beginselen van den landbouw en aansluiting daarvan aan ambachts-, tuin- en landbouwonderwijs, dat naar behoefte en levenswijs van het volk van heel Indië zooveel mogelijk ingevoerd dient te worden.

Uitbreiding van het aantal der *H. I.* scholen.

Afschaffing van de bestuurschool voor Inlandsche ambtenaren, doch daarvoor in de plaats verhooging van het onderwijspeil aan de O.S.V.I.A.

Uitbreiding van rechts- en artsenschool tot hoogere scholen en voorbereiding voor een universiteit.

Uitbreiding van kweekscholen voor Inlandsche en Europeesche onderwijzers.

Instelling van studiebeurzen voor Inlandsche jongelieden, die in aanmerking komen voor universitaire en andere studie in Holland.

IV. Godsdienst.

Als uitvloeisel van haar beginsel wenscht de *C.S.I.* *a.* Afschaffing van alle maatregelen en wettelijke bepalingen, die de propaganda van den Islam belemmeren. *b.* Bezoldiging van *kijahis* en *pangoeloes Agama*. *c.* Subsidieverleening aan Mohamedaansche onderwijsinrichtingen. *d.* Erkenning van de Mohamedaansche feest- en gedenkdagen.

V. Rechtswezen.

Unificatie van staats- en strafrecht, ter verkrijging van rechtsgelijkheid van alle bevolkingsgroepen.

Scheiding van rechtspraak en bestuur.

Toekenning van schadevergoeding aan onschuldig veroordeelden en aan ten onrechte in voorloopige hechtenis gestelden.

Kostelooze rechtskundige bijstand in strafzaken.

VI. Landbouw en Nijverheid.

Bevordering en verbetering door den Staat van den Inlandschen landbouw.

Onteigening van alle particuliere landerijen door staat of gemeente.

Onvervreemdbaarheid van dessa, gemeente en staatseigendom.

Staatsexploitatie van alle bedrijven, die een monopoliseerend karakter dragen en van zoodanige, die in de noodzakelijke volksbehoeften voorzien (textiel-, papier-, ijzerindustrie en andere bedrijven).

Naasting van alle bedrijven van verkeersmiddelen en van die, welke gas, water en electriciteit voortbrengen door lokale raden.

Uitbreiding en verbetering van verkeerswegen, verkeersmiddelen en irrigatiewerken.

VII. Financiën en belastingwezen.

Ter bestrijding van productieve uitgaven: Naasting van spoor- en tramwegen, terugkoop van partikuliere landerijen e.d.

Sluiting van leeningen onder waarborg van Nederland.

Afschaffing van alle voorrechten op belastinggebied.

Aan het belastingstelsel worde zooveel mogelijk het beginsel naar draagkracht ten grondslag gelegd.

Belasting op overwinst van ondernemingen en speculaties.

VIII. Sociale vraagstukken en Regeling van- en steun aan Inlandsche coöperatieve vereenigingen van handel, landbouw en nijverheid.

Tegengang van drank- en opiumgebruik en weddenschappen, uitgezonderd die, welke bevordering en verbetering van paarden- en veeteelt beoogen — en van hoererij.

Verbod van kinderarbeid.

Verplichte verzekering van den arbeid tegen de geldelijke nadeelen van invaliditeit door den werkgever.

Krachtige maatregelen tegen woeker en tegen misbruiken en mishandelen van kontrakt-koelies.

Uitbreiding van het aantal geneesheeren en kostelooze poliklinieken.

Over de *Landsverdediging*, welke kwestie ook een punt had uitgemaakt van het voorloopig beginselprogram, besloot de vergadering zich voorloopig nog niet uit te spreken, doch af te wachten wat de Regeering in deze zal doen.

Vrouwen als Bijzitten van Vreemdelingen. In de *Oetoesan Hindia* schrijft *Sarotomo* een artikel over dit onderwerp. Tot vreemdelingen worden in de eerste plaats gerekend de Nederlanders. Op den voet gevolgd, luidt het artikel aldus: Overal in Ned.-I. zijn Inlandsche vrouwen, die genoodzaakt zijn de bijzit (njai) te wezen van vreemdelingen. (Op welke wijze zij daartoe „*genoodzaakt*" worden, laat de schrijver in het midden). In Oost-Java worden *njai's* door ons beschouwd als „slechte" vrouwen en op één lijn gesteld met prostituée's. Zij zijn aan haar man niet op menschwaardige wijze, niet door den echt verbonden. De *njai's* op de ondernemingen in het Djembersche bijv. gaan steeds over de tong. Maar niet haar alleen treft die blaam; ook haar ouders en verdere bloedverwanten worden er op aangekeken, daar zij haar aan een man hebben afgestaan, die haar niet gehuwd heeft. De S. I. is verplicht den *soedara* hierop te wijzen. De Europeanen, die een bijzit hebben, bedoelen daar slechts mede de voldoening van hun lage lusten. Zij nemen een vrouw „ad interim", als zij het nog „Spaansch" hebben. Komen ze later in beter doen, dan huwen zij een vrouw van hun eigen ras. Dit is zéér laakbaar. Wat gebeurt er met de *njai*, die haar congé krijgt van haar *toean*? Zij gaat natuurlijk de baan op. Want in de dagen, dat zij de huisvrouw was van een *toean*, heeft zij het werken verleerd. Al haar tijd heeft zij noodig gehad om haar lichaam te verzorgen. Op straat gezet, valt haar de arbeid dubbel zwaar. Zij heeft een knecht gehad en meiden, die haar op haar wenken bedienden. Toen wist niemand, dat zij ook maar loonbediende was en een salaris genoot voor haar intieme diensten van *f* 20 à *f* 50 's maands. Wij kennen verscheidene baboes en kokki's van Europeanen, die vroeger *njai* geweest zijn. *Njai's* en haar familie zijn de gewillige slaven van de kapitalisten. Zijn er niet vele Europeanen, die op naam van hun *njai's sawahs*, *ladangs* en tuinen hebben gekocht? Dit geldt ook voor de niet-Europeanen, die een *njai* hebben. Zij geven 1 kain of 5 stukken chits, 10 kattis suiker en 4 pakjes thee aan de ouders der *goendik* en zij worden eigenaar van *sawahs* en andere gronden. Door bemiddeling van de familie en vrienden der bijzit behaalt de Chineesche *klontong* of waroenghouder zijn winsten.

Maar . . . . ook voor de *njai* komt de tijd, dat zij aan kant wordt gedaan, dat zij plaats moet ruimen voor een *njonja*. Landgenooten, opent toch uwe oogen voor dezen vorm van winstbejag en zelfzucht. Men deelt met u misère en gunt u later de weelde niet. Wordt niet de helpster van den vreemden man, die zich op eigen voordeel en levensgeluk spitst. Zijt gij eenmaal bijzit en valt er niets aan te veranderen, dringt dan bij dien man aan, u te trouwen volgens de gebruiken van uw volk, van uw geloof. Kan dit niet, vraagt dan, dat hij u trouwt naar zijne wetten en zijn geloof. Maar zoo 't mogelijk is, verzaakt om een man uw geloof niet."

Turksche Zwarte Lijst. De *Pantjaran Warta* deelt mede uit betrouwbare bron vernomen te hebben, dat de Turksche Consul-Generaal te Batavia bezig is een zwarte lijst op te maken, waarop geplaatst zullen worden: 1e. allen, die medewerken tot de verspreiding van nieuwsbladen of boekwerken, welke Turkije

aanvallen of verdacht maken en uitgegeven zijn in Engeland en Frankrijk. 2e. allen, die, in den dienst van de vijanden van Turkije, valsche propaganda maken, met het doel Turkije te benadeelen. 3e. allen, die openlijk of bedekt het inzamelen van gelden ten behoeve van het Turksche Roode Kruis (Halve Maan) tegenwerken of beletten. — Zij, die eenmaal op deze zwarte lijst geplaatst zijn, zullen nimmer meer eenig grondgebied van Turkije mogen betreden, noch zal hun correspondentie met Turksche onderdanen geoorloofd zijn. De Turksche zwarte lijst zal, in tegenstelling met de andere, eerst na den oorlog worden gepubliceerd.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesche Candidaten voor den Volksraad. De *Sin-Po* deelt mede, dat op initiatief van den heer Kan, te Semarang op den 11en Nov. Ao Po, een conferentie gehouden zou worden van verscheidene afgevaardigden van Chineesche vereenigingen in Ned.-Indië, zoomede van Chineesche leden van lokale raden en personen, die in aanmerking komen om candidaat te worden gesteld voor den Volksraad. Op deze vergadering zou de Chineesche bevolking zich uitspreken voor de meest geschikte candidaten, om de Chineezen in den Volksraad te vertegenwoordigen.

Chineesch Studiefonds. De *N. I. Escompto-Mij.* heeft, als blijk van hare adhaesie met de oprichting van het Chineesche Studiefonds ,,*West Java*'', een jaarlijksche bijdrage toegezegd van *f* 1000. Gekapitaliseerd op een rentevoet van 5 pCt., beteekent deze bijdrage een gift van *f* 20.000. Onnoodig te zeggen, dat de Chineesche gemeente dit blijk van medevoelen in hun drang naar onderwijs, ten zeerste op prijs stelt. Alzoo de *Perniagan*.

Weer een Inl. Vereeniging. Hetzelfde blad deelt mede, dat Batavia een nieuwe Inlandsche vereeniging rijker geworden is: *Marsoedhi Bekso* geheeten. Zij bestaat al sinds December 1913, maar nu heeft zij, naar den eisch des tijds, een stelletje ,,statuten''. Het doel der vereeniging wordt daarin omschreven. Art. 3 luidt: *Doel der Vereeniging:* a. de leden te oefenen in het *menandak* (tandakken), in het *gending* (het bespelen van de gamelan) en in het wajangspel.

Art. 5. Niet-Inlanders worden aangenomen alleen als donateur. Maar nu staat *Marsoedhi Bekso* ook in het teeken der *S. I.* En wij hebben er zoo'n flauwe herinnering aan — alzoo de schrijver — dat uit den treure herhaald is, hoe de S. I. godsdienst en zeden en gebruiken zuiveren wil van alles, wat niet Islamitiesch is. Geen wierook branden, geen *antjaks* of andere offers, niet hurken, en geen *sembahs* meer. Dat alles herinnert aan de tijden van Padjadjaran en Modjopait, dat alles is Boedhistisch. Maar *tandakken* en de *wajang* en de *gamelan* zijn het niet. Want daar komen vrouwen bij te pas en wat er verder bijkomt. En die kosten geld en dan kan je ,,donateurs'' best gebruiken! Alzoo bovengenoemd Chineesch orgaan.

Een Aanklacht. In de *Djawa Tengah* komt een klacht voor over den kapitein der Chineezen, *Oen King Boe*, te Pankal Pinang. Eenigen tijd geleden nm. is door de Chineesche inwoners van die plaats een *fancy-fair* gehouden, ten bate der slachtoffers van de overstroomingen in China. Vele Chineezen hebben voor dit doel een deel hunner bezittingen afgestaan. Meer dan *f* 14000 werd met deze vendutie (men veilde de goederen tegen hooge prijzen op) bij elkaar gebracht. Dit bedrag zou aan den kapitein voornoemd ter hand zijn gesteld, om het aan de nooddruftigen in China over te maken. Nu beklagen de Chineezen er zich over, dat de kapitein weigert eenig bewijs te vertoonen, dat de overmaking van het bedrag werkelijk heeft plaats gehad. Een kwitantie kan of wil hij niet vertoonen. Tevens wordt ook verteld, dat ook van de gelden, door de Chineezen te Pangkal Pinang voor straatverlichting bij elkaar gebracht, geen behoorlijke afrekening wordt getoond.

Een Demonstratie? Om te demonstreeren, dat het onmogelijk is vertrouwenswaardige mannen in den Volksraad te brengen, stelde ,,*Insulinde*'' als candidaten de kameraden Topee en Tjipto. *(Pewarta Soerabaja).*

In Onderzoek. De *Sinar Sumatra* bericht, dat kort geleden de Controleur en de *Demang* van Kota Agoeng in de Lampongs een bezoek brachten aan de *Pendjara* en de ingezetenen gelastten te verhuizen naar de dessa Moeara Doea, ongeveer 1 paal van Pandjara verwijderd. Uit den aard der zaak waren de Inlanders met deze *prentah* alles behalve ingenomen, vooral niet, omdat zij niet wisten wat daartoe aanleiding gaf. Zij hebben dan ook hunne bezwaren ingebracht bij den resident, bij wien de zaak thans in onderzoek is.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Een manifest van de Bolsjewiki aan den Islam.

Hoe de regeering der volkscommissarissen zich beijverd heeft den aanhang van den Islam te verwerven, zelfs tot buiten de grenzen van Rusland, spreekt uit den inhoud van 't manifest, dat wij hier weergeven, en dat nu als bittere, schrijnende ironie aandoet.

,,'t Einde van den oorlog is nabij. De wereld van willekeur en onderdrukking doorleeft zijn laatste dagen. Een nieuwe wereld ontstaat, een wereld van hen die zich vrij maken. 't Russische volk wenscht slechts een eervollen vrede en steun om de onderdrukte volkeren te bevrijden.

,,'t Staat daarin niet alleen. De arbeiders en soldaten van 't westen vereenigen zich reeds onder 't vaandel van 't socialisme. Ook 't verre Indië, dat sedert eeuwen onderdrukt is door 't verlichte Europa, heeft de vaan van den opstand reeds opgeheven en zijn raad van gemachtigden georganiseerd.

,,Tegenover deze groote gebeurtenissen richten wij ons tot u, gij de Muselmannen van Rusland en van 't oosten. Gij Muselmannen van Rusland, gij Tartaren van 't Wolgagebied en van de Krim, gij Kirgisen en Sarten van Siberië en Turkestan, gij Turken en Tartaren van Transkaukasië, gij Tjetschenen en bergbewoners van de Kaukasus, wier geloof onderdrukt is geworden door de Czaren van Rusland, van heden aan zijn uw geloof, uwe nationale- en kultuurinstellingen vrij en onaantastbaar. Richt uw nationaal leven in, vrij en ongehinderd. Gij hebt er 't recht toe. Weet dat uwe rechten, zooals die van alle Russische volkeren, beschermd worden door de volle macht der revolutie. Steunt die revolutie en uwe gevolmachtigde regeering.

,,Gij Muselmannen van 't oosten, Persen, Turken, Arabieren en Indiërs, gij allen, met wier hoofden en goederen, met wier vrijheid en land Europa eeuwenlang handel gedreven heeft, gij allen, wier landerijen de roovers, die dezen oorlog begonnen zijn, hebben willen verdeelen, aan u verklaren wij, dat de geheime verdragen van de onttroonde Czaren over de verovering van Konstantinopel, bestendigd door den eveneens terzijde gezette Kerenski, thans verscheurd en buitenwerking gesteld zijn. De R. republiek is tegen de verovering van vreemde landen, Konstantinopel moet in de handen der Muselmannen blijven.

,,Wij verklaren dat 't verdrag over de verdeeling van Persië verscheurd en nietig is. Zoodra de krijgsverrichtingen geëindigd zullen zijn, worden de troepen uit Persië teruggehaald en den Persen wordt hun recht gewaarborgd om vrij over hun lot te beschikken.

,,Wij verklaren, dat 't verdrag over de verdeeling van Turkije en de losmaking van Armenië verscheurd en nietig is. Ook aan de Armeniërs wordt 't recht verzekerd vrij over hun politiek bestaan te beslissen.

,,Verdrijft de roovers uwer landen! Thans, nu de geheele wereld tegen de imperialistische veroveraars gekant is, nu zelfs de Indische mohamedanen aan een opstand tegen hunne uitzuigers denken, thans mag men niet zwijgen. Verliest geen tijd, gij moet zelf heer over uwe landen worden. Gij moet zelf uw leven inrichten naar uw welgevallen. Gij hebt uw lot in eigen hand. Vast besloten gaan wij een eervollen demokratischen vrede te gemoet. Op onze vanen staat de bevrijding der onderdrukte volkeren van de wereld geschreven. Wij verwachten van u, Muselmannen van Rusland en van 't oosten, sympathie en hulp.''

't Manifest was onderteekend door den volkscommissaris voor nationale aangelegenheden Dshugaschwili-Stalin en door den president van den raad der volkscommissarissen W. Uljanow, beter bekend als ,,Lenin''.

De val van Jericho.

De pers in 't algemeen en die van Engeland in 't bijzonder, heeft volle aandacht geschonken aan 't nieuwe succes door generaal Allenby's troepen behaald. De strijd in 't heilige land, in 't land ook waar een algemeen bekend gedeelte der oude geschiedenis zich om Troje afspeelde, brengt 't oude weer in 't heden terug. Aan de overwinning namen de Australische troepen een voornaam deel, hetgeen ook weer meehelpt om de phantasie ruimer spel tot vergelijkingen van oud en nieuw te geven. Jericho ligt in 't dal van den Jordaan en is de voornaamste poort naar 't W. en O. van en naar Jerusalem toe. De strategische beteekenis, die ten tijde van de kruistochten al erkend werd, is nog toegenomen door de nabijheid van den Hedzjas spoorweg. Als Allenby den spoorweg bereikt, zal hij de verbindingslijn van de Turken met Arabië geheel kunnen afsnijden. Het

gedeelte der Ottomaansche troepen, dat langs den spoorweg is opgesteld, zal dan aan de aanvallen van de ruitertroepen van den koning van de Hedzjas worden overgeleverd. Vermoedelijk zullen de operaties van de Engelsche krijgsmacht in die richting gestuurd worden. Heftige gevechten belemmeren den opmarsch minder dan de moeilijkheden van klimaat, land en terrein.

De verlanglijsten der Britsch Indiërs.

Mr. Montagu, de Britsche minister van koloniën, heeft te Delhi een opvolging van deputatiën ontvangen, die hem in een onafzienbare reeks verlangens hebben voorgehouden van bonden, vereenigingen, leagues, landschappen, provinciën, enz., enz. Zal 't den staatsman niet doenlijk zijn alle te bevredigen of zelfs maar allen bevrediging in 't vooruitzicht te stellen, hij zal daarentegen als de warrelstroom in kalmte bezonken is, wel hoofdpunten zien bovendrijven, die als „algemeene" wenschen te beschouwen zijn, en die als zoodanig voor de regeering van groote beteekenis kunnen worden. In hoever zij daarop voornemens is in te gaan zal wel uitgesproken dienen te worden, wil 't bezoek van Montagu aan Indië althans een direct practisch resultaat opleveren.

De eerste deputatie was van de Indian association, die te Delhi haar zetel heeft, zij verwelkomde den minister, wees op den weinig vrijzinnigen geest van de drukperswet en van de wet op de verdediging van Indië, doch sprak 't vertrouwen uit, dat de onlangs in Engeland aangegeven nieuwe inzichten gaan in de richting van zelfbestuur voor Indië. Zij beval de volgende punten ter overweging aan: 1. De provincie Delhi zal hervormd worden naar 't beginsel van gemeenschappelijke taal en sociaal leven, zoodat de gebiedsindeeling zal onderscheiden Rohilkhand, Agra, Meerut en Amballa. 2. De provincie zal een gouverneur met een raad krijgen, overeenkomstig de aanbevelingen van de congress-leagu-reform scheme. 3. Zij zal een hof van appel, een universiteit krijgen en ten volle een zelfstandige provincie in de gemeenschap worden. 4. Delhi zal vertegenwoordigd moeten worden zoowel in de Imperial council als in de Punjab legislative council.

Daarna kwamen de afgevaardigden van de Punjab Provincial Muslim league. Na een inleiding, waarin de verzekering van Indië oprechte gezindheid ten opzichte van Engeland's uitdrukking vond, kwam ook deze woordvoerder tot de nieuwe lijnen, door de regeering aangegeven voor de ontwikkeling van Indië's staatkunde. Blijft 't bestuur in handen van een gesloten, zeer gecentraliseerde bureaucratie, alleen verantwoordelijk aan de regeering in 't moederland, dan beantwoordt dit zeker niet aan de verwachtingen van land en volk. 't Beginsel van controle der gemeenschap en verantwoordelijke, gekozene, wetgevers moet zonder uitstel ingevoerd worden. De muzelmannen hebben recht op een eigen vertegenwoordiging, ook in de gemeentelijke- en districtsraden, zij zouden de helft moeten krijgen van de voor Indiërs te bestemmen zetels. Een gedetailleerd schema van hervormingen werd overhandigd.

Derde aan de beurt was de Punjab Muslim league. De inleider sloot zich in algemeenen zin aan bij hetgeen Mr. Montagu den 12en Juli 1917 verklaard heeft in 't House of commons in Engeland, dat de totstandbrenging van zelfbesturende provinciën, georganiseerd in coörganisatie, niet als één land van home rule, maar als een samenvoegng van zelfbesturende provinciën in de federatie van een centraal gouvernement, 't doel is waarop moet worden aangestuurd. 't Ook door deze deputatie overgelegde schema, berust op drie beginselen. Vooreerst blijven onder Britsche vlag, dan evolutie in snel tempo, vervolgens waarborging van de belangen der zeventig millioen muzelmannen, loyale onderdanen van den keizer van Indië.

De Punjab Muslim association, die daarna aan het woord kwam, is vooral een bond van het landbouwende en het militaire element in de provincie. Men ziet, het wordt voor een buitenstaander al moeilijk om de schakeeringen uiteen te houden! Uit deze klassen zijn de krijgers, die in Europa meestrijden voor 't meerendeel gegeven. Onder de uitgesproken wenschen kwam naar voren, dat de druk der belastingen moet verminderd worden.

De vertegenwoordiging der Ahmadiyyah gemeenschap noemden 't onderscheid dat tusschen Europeanen en Indiërs wordt gemaakt, als een der redenen voor ontevredenheid. Zooveel doenlijk moeten de werkzaamheden van de Europeanen op de Indiërs overgaan, ook voor de hoogste ambten. Hervormingen moeten niet gericht zijn op afscheiding van Engeland. Met de belangen der minderheden moet ook ten volle rekening worden gehouden. Rechtmatige verlangens van de verschillende volksgroepen moeten tot hun recht komen.

Conservatief luidde 't schriftelijk ingediende memorial van de Anglo-Indian empire league, die home rule voor 't Indische volk als een ramp zou beschouwen. Zij stemt in met 't verlangen van een grooter aandeel van Indiërs in de regeeringszaken. Hiertoe is een geleidelijke toeneming van gekozen vertegenwoordigers in de besturende raden noodig. 't Britsche karakter van bestuur en beheer moet behouden blijven. Zij acht 't verkeerd, dat vier vijfden van de hooge besturende raden reeds door Indiërs zou worden bezet, zooals van andere zijde gevraagd is, hiervoor is Indië nog niet rijp. De uitvoerende raad moet ook niet rechtstreeks door stemming worden gekozen, maar de leden zijn aan te wijzen door den gouverneur uit de voor den wetgevenden raad gekozen leden. Voor een afscheiding van Burma van Indië voelt zij niets, zij zou 't als een groot nadeel beschouwen voor den handel. 't Is intusschen waar, dat de belangen van deze provincie niet voldoende behartigd zijn, waardoor de meening ingang vindt, dat afscheiding en zelfbestuur tot verbetering zouden leiden. Betere controle op de geldmiddelen, 't geven aan Burma van een eigen hoog gerechtshof, worden als eerste eischen genoemd om hieraan tegemoet te komen.

Den volgenden dag kwamen weer vijf deputaties aan 't woord, wij zullen hunne wenschen voor 't volgend nummer van ons weekblad bewaren.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Onder het opschrift „Ontwikkeling der fabrieksnijverheid in Nederlandsch-Indië een economische eisch", bevat de Febr.-afl. van dit maandschrift eene beschouwing, waaraan de studie van Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys over dit onderwerp, ten grondslag ligt. — Verder bevat hetzelfde nummer nog een referaat van Mr. G. J. Fabius' „Het Bankwezen in Ned. West-Indië", zoomede een aanvulling op een artikel in de vorige afl., handelend over steenkolenproductie in Ned.-Indië (waarop tot dusverre dezerzijds verzuimd werd de aandacht te vestigen).

Nederlandsch Zendingsjaarboekje.

Bij den boekhandel van den Zendingsstudie Raad te 's-Gravenhage is verschenen: Nederlandsch Zendingsjaarboekje voor het jaar 1918, omvattende volledige zendingsstatistiek (inlichtingen omtrent besturen ,zendingsorganen, geldmiddelen, zendingsterrein en zendingsarbeiders der verschillende corporaties, welke in Oost- en West-Indië arbeiden), benevens alphabetische naamlijst van alle zendelingen.

Sedert December 1915 moest de uitgave van een Zendingsjaarboekje door de tijdsomstandigheden achterwege blijven; er werd dus met verlangen uitgezien naar een bijgewerkte statistiek en adreslijst.

In deze behoeften voorziet het nu verschenen jaarboekje; de interessante rubriek „mengelwerk", zooals die in vorige jaargangen een plaats vond, is echter achterwege gebleven.

Catalogus fotoverzameling Koloniaal Instituut.

Het Koloniaal Instituut heeft een catalogus bewerkt van zijn lantaarnplatenverzameling, en deze voor belangstellenden verkrijgbaar gesteld. In dit werk zijn opgenomen ruim 7000 lichtbeelden, systematisch ingedeeld in 20 hoofdgroepen, 143 afdeelingen en 212 onderafdeelingen. Het voornemen bestaat, zoo noodig, periodiek supplementen op dat werk uit te geven. Met het eerste supplement is reeds een aanvang gemaakt. Het ligt in de bedoeling der Vereeniging de hiaten zooveel en zoo snel mogelijk aan te vullen, ten einde haar lantaarnplaten-verzameling zóó te volmaken, dat zij een rijken oogst oplevert voor een ieder, die materiaal behoeft voor wetenschappelijk of propagandistisch werk, onze koloniën betreffende. Het Koloniaal Instituut blijft vertrouwen op de medewerking van vele bezitters van Indische foto's en negatieven, welke, bewaard in een centraal archief, waar ze veilig opgeborgen en gecatalogiseerd, beter beschut en verzorgd zijn dan in de tropen en in particulier bezit mogelijk is. De lantaarnplaten worden, bij tijdige aanvraag, tegen vergoeding van de porto-kosten, voor elk serieus doel uitgeleend. De catalogus is verkrijgbaar aan het algemeen secretariaat, Sarphatistraat 36, Amsterdam.

De onlusten in de Bataklanden en de Sigoedamdams.

In het Febr. Nr. van „De Rijnsche Zending" vindt men een en ander medegedeeld over de Sigoedamdamsecte in de Bataklanden, naar aanleiding der onlusten aldaar, welke den dood van den civielen gezaghebber Muller tengevolge hadden.

Omtrent de oorzaak van den opstand merkt zendeling Müller in Bonandolok het navolgende op: Bij de verdeeling en inning der belasting zijn door de jongere ambtenaren verkeerde praktijken gebruikt. Het kwam niet zelden voor, dat men 'n dubbel belastingbiljet ontving. Wanneer men daar een klacht over indiende, dan heette het „het kohier is reeds bekrachtigd er kan niets aan veranderd worden." Het opperhoofd moest volgens hen de door hem begane fout betalen; hij dacht er niet aan de belasting voor zijn onderdanen te betalen. Veel moedeloosheid ontstond er ook door het dienen zonder loon (heerendiensten); ook ontevredenheid over het moeten kappen van hout voor omheiningen en dergelijke dingen. Het nut van vele bepalingen zien de inboorlingen niet in; vele zijn ook zeer onpractisch en treffen de menschen op gevoelige wijze. Daardoor komt

er veel verbittering, wat het ontstaan van den opstand en der onlusten doen begrijpen.

Orang Paladang.

Het 15 Febr.-Nr. van dit orgaan der leerlingen van de M. K. L. S. te Deventer bevat het overzicht van een leerrijke voordracht van den heer Casteleyn over het leven van den assistent bij de cultures ter Oostkust van Sumatra. — Verder vindt men in dit Nr. een uit het Handelsblad overgenomen beschouwing, getiteld: Arbeidsinspectie en Oostkust-assistenten.''

Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië.

Hier te lande is ontvangen het verslag over het eerste kwartaal 1917 van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië (uitgegeven door het Bat. Gen. van Kunsten en Wetenschappen). Onder mededeelingen over nieuwe opnamen, opgravingen, enz. bevat het een verslag, uitgebracht door P. J. Perquin, naar aanleiding van diens bezoeken aan tempels in Midden-Java.

Koloniale handelsvoorlichting.

In een beschouwing over dit onderwerp in het 20 Febr. Nr. van ,,In- en Uitvoer'' vestigt de heer L. J. van der Waals er de aandacht op, dat belanghebbenden bij den kolonialen handel in Europa de verlangde inlichtingen zullen kunnen bekomen bij de 4e afdeeling van het Departement van Koloniën (referendaris Th. van Voorthuijsen).

De eigenlijke werkkring van dit nieuwe inlichtingsbureau (stichting van minister Pleyte) zal volgens den schr. bestaan uit:

1o. Het verschaffen van inlichtingen over de voor Europa van beteekenis zijnde koloniale voortbrengselen en wel door middel van:

a. een bijzondere koloniale rubriek in het weekblad ,,Handelsberichten'';
b. het uitgeven van koloniale geschriften, zooals een jaarlijksche, beknopte ,,Koloniale Handelsgids'' en verschillende vlugschriften; en
c. het verstrekken van inlichtingen gericht tot de 4e afdeeling van het Departement van Koloniën.

2o. Het bewerken van afzetgebieden voor koloniale voortbrengselen met behulp van:

a. koloniale handelsagenten in het buitenland;
b. koloniale monsterkamers en monsterverzamelingen in het buitenland;
c. het deelemen aan jaarbeurzen.

Bronwatervoorziening van Batavia.

Aan een particulier bericht omtrent de plannen voor de bronwatervoorziening van Batavia ontleent No. 8 van het maandblad ,,Water'' eenige mededeelingen, welke het artikel van den heer Ch. van Spall (in No. 4 van dat blad) eenigszins aanvullen.

De met de bewerking dier plannen belaste civielingenieur C. Drost moet omstreeks einde Oct. l.l. zijn eindrapport hebben ingediend; hij komt daarin tot het besluit dat de bestaande artesische watervoorziening blijvend in vermogen vermindert, zoodat zij in de toekomst alleen voor bad- en waschinrichtingen en voor spoelwater van openbare latrines zal kunnen dienen.

Maatregelen tegen malaria.

Als mededeeling No. 10 van het Koloniaal Instituut te Amsterdam (No. 5 der afdeeling Tropische hygiëne) is verschenen een geïllustreerd boekwerk, getiteld ,,Maatregelen tegen malaria'' (druk van J. H. de Bussy te Amsterdam).

De schr. J. C. H. Fischer, gep. majoor der genie van het N.-I. leger, behandelt achtereenvolgens het wezen en de verbreiding van de malaria; de bestrijding dezer ziekte; vraagstukken in verband met landbouw, rijstbouw, veeteelt, vischteelt en groote werken; organisatie der malariabestrijding; voorbeelden van genomen maatregelen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 8: De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Invloed van de temperatuur op de fermentatie der thee, door Dr. A. W. Nanninga. — De bruine wortelschimmel, door C. J. J. van Hall, besproken door Joh. Westerdijk. — Over een Junghuhn-natuur monument, door Dr. F. W. T. Hunger. — Binding van atmosferische stikstof als cyanide. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige vaste rubrieken.

Handel en Bedrijf.

Het Nr. van 10 Febr. bevat het vervolg der geïllustreerde beschouwingen over de kinacultuur en haar administratie. Thans wordt eene beschrijving gegeven van het bedrijf eener in volle productie zijnde kina-onderneming (I. Personeel, II. Gebouwen en inrichtingen, III. Kweekerijen).

Dr. H. Breitenstein.

J. van Meurs schrijft in ,,Aarde en haar Volken'' over dr. H. Breitenstein, den schrijver van ,,21 Jaren in Indië'' (drie dln.; Borneo, Java en Sumatra).

,,Het bekoorlijke Banda met zijn eigenaardig en interessante bevolking, boeide hem in zoo hooge mate, dat hij besloot, ook een werk uit te geven over de Molukken. In 1916 schreef hij in ,,Aarde en haar Volken'' een reisverhaal, ,,Twee jaar op Banda.''

Toen hij Banda verliet, ondernam hij een rondreis naar Nieuw-Guinea, Ceram en Ambon en bezocht ook het eiland Boeroe, en juist bij het uitbreken van den grooten oorlog zond hij van uit den Haag zijn manuscripten aan zijn uitgever in Leipzig. Maar deze durfde de uitgave met foto's niet aanvaarden, omdat in oorlogstijden er weinig boeken gekocht worden en de hooge prijs der afdrukken van de fotografieën de onkosten der uitgave belangrijk zouden verhoogen. Het zou echter jammer zijn, indien dit boek wegens financieele moeilijkheden niet werd uitgegeven, want dr. Breitenstein weet over land en volk zeer interessant te berichten.''

In Maart van dit jaar wordt dr. Breitenstein, Oostenrijker van afkomst, doch als Nederlander genaturaliseerd, 70 jaar. (N. R. Ct.)

Bandera Wolanda.

De Nos. 219 en 220 van dit gedeeltelijk in de Hollandsche en gedeeltelijk in de Maleische taal verschijnend maandschrift bevatten vervolg-artikelen over de volgende onderwerpen: Indië weerbaar. — De mijnbouw in Indië — De vlechtindustrie.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 47 bevat o.a. Javanen (met afbeelding van een Oost-Javaansch meisje). — De spoorweg in de kolonie Suriname, door J. van Zanten (met ill.) — Armenzorg in de Javaansche samenleving, door Walbeehm. — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis (vervolg) (met ill.). — Het zeerooversjongetje, door M. C. Kooy-van Zeggelen (vervolg).

In den ,,dalem'' van Mangkoe Negoro VII.

Men herinnert zich wellicht het aantrekkelijk geschreven en mooi geïllustreerde artikel van controleur A. Mühlenfeld over den nieuwen bestuurder van het Mangkoe Negorosche vorstendom, Pangéran Ario Adipati Praboe Prang Wadono, verschenen in het maandschrift ,,Ned. Indië Oud en Nieuw.''

Ditzelfde artikel is thans herdrukt in album-vorm, waaraan is toegevoegd een aantal afbeeldingen van den ,,dalem'' van genoemden vorst, door Z. H. bestemd voor zijne vrienden en kennissen als herinnering aan zijn verblijf in Nederland, toen Z. H. nog Raden Mas Ario Soerjo Soeparto heette.

Het album is niet in den handel verkrijgbaar, maar te raadplegen o.a. in de Koloniale Bibliotheek te 's-Gravenhage.

Tooverij in Zuid Nieuw-Guinea.

Hierover schrijft Pater P. Vertenten in het Febr.-Nr. der Annalen van het Missiehuis te Tilburg een artikel (dat in een volgend Nr. zal worden voortgezet) waaraan het volgende is ontleend:

In 't leven van den Marindinees of Kaja-Kaja is tooverij schering en inslag, waarbij de deema's (geesten van hoogere orde) en messaov's (personen die met de deema's in betrekking heeten te staan) een groote rol vervullen. Die messaov's worden door de bevolking ontzien en begiftigd want ze kunnen iemand een ziekte, ja zelfs den dood berokkenen. Elk dorp heeft zijn messaov's of toovenaars, zelfs heeft elke familie de hare.

,,Zooals onder de heeren doktoren ten onzent, zijn er ook onder de Kaja-kajasche messaov's, mannen met groote en mannen met kleine faam, al naar gelang het succes der behandelden of de naam die van hun leermeester uitging. Ook houden ze er, evenals in Europa specialiteiten op na. O.a. hebt ge er voor gebroken armen en beenen, voor in- en uitwendige ziekten; zoo zijn er die er tooverspreuken op na houden voor dieren, menschen en planten, al naar ieders aan-

leg en begaafdheid, de eene hiervoor, de andere daarvoor.

Wat niet weinig hunnen invloed vergroot, is hun geheimdoenerij. De inwijding tot messaov is geheim, de tooverformulen zijn geheim, elk heeft zijn geheime ingrediënten.

Wil een messaov de deema's of liever een deema zien, dan begeeft hij zich naar dezer verblijfplaats, onthoudt zich van sommige spijzen, neemt een bedwelmend middel of wat er voor doorgaat, verliest het bewustzijn of houdt zich bewusteloos. Dan ziet hij den deema dier plaats. Uit dit hocus-pocus-gedoe ontwikkelden zich zelfs legenden, bij sommige feesten voorgedragen.

Er zijn toovenaars, die zich geregeld van sommige spijzen onthouden; enkele b.v. eten nooit rijpe pisang, anderen nooit zoete aardappelen. Sommigen echter beweren, dat zij niet den geur verdragen kunnen van den wilden citroen, dien van zijn blad of vruchten. In hun taal noemen zij dan ook dezen boom den tooverboom, jelmessah-dee.

Eens hield ik zoo'n ingewijde een gewreven citroenblad onder den neus: plots liet hij zich vallen, rolt eenige minuten in het zand als een bezetene heen en weer, om daarna gansch buiten adem op te staan. Natuurlijk was zulks aanstellerij, maar bij den inlander helpt deze en andere kunstenmakerij den indruk versterken, die van den „messaov" uitgaat.

Heeft nu een deema de schuld van iemands ziekte, dan wordt die geest er door een tooverformule uitgedreven of door razen eruit gescholden. Is de zieke deerik, d.w.z. zit er een hout, een steen of een ander voorwerp in zijn lijf, dan zal de messaov het er uit tooveren. Dat is natuurlijk boerenbedrog, maar de gewone Kaja-kaja gelooft er heilig aan.

Ik heb steenen gezien, einden touw, spijkers, vischangels, uitgekauwde klapperbast, zelfs een kinnebak van een kangoeroe, een heft van een mes, pijlpunten enz., getooverd uit het lijf van een of anderen zieke. Soms noemden zij die zaken deema en droegen ze dan, gevlochten in rotanvezels, om den hals als een soort amulet."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

ALGEMEENE VERGADERING op *Vrijdag 1 Maart 1918* om 4.30 uur n.m. in een der zalen van het American Hotel.

Agenda.

1. Notulen der vorige algemeene vergadering.
2. Ingekomen stukken.
3. Het verslag der afdeeling over 1917.
4. Het verslag van den Penningmeester.
5. Verkiezing van drie nieuwe bestuursleden, die periodiek aftreden en herkiesbaar zijn, n.l. C. de Vries, C. den Hamer en W. C. Bonebakker.
6. Opmaken van een dubbeltal voor een lid van het Hoofdbestuur wegens periodiek aftreden van den heer Mr. Dr. C. F. Schoch.
7. Verkiezing van een afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde voor de algemeene vergadering.
8. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

DE SECRETARIS.

LEZING MET LICHTBEELDEN van den heer T. Brondgeest Sr. uit Haarlem op *Vrijdag 8 Maart 1918*, in het American Hotel (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **Wat wij van Indië moeten weten; wat van hem, die er heen wil, verwacht wordt; vooruitzichten, klimaat, gezondheid, levenswijze, ambtenaren, particulieren, omgang met inboorlingen.**

Van de Studenten-Afdeeling Leiden:

Het nieuwe bestuur der Afdeeling is samengesteld als volgt:

I. J. BLOEM, *Voorzitter;*

T. C. LEKKERKERKER, *Secretaris,* vóór 15 April 1918 Witte Singel 92, Leiden, na 15 April Leuvensche straat 59, Scheveningen.

Mej. L. M. WIJSMAN.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van een arts met ervaring op het gebied der pharmaco-dynamie.

Voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Ned.-Indië is de uitzending noodig van een geneesheer in het bezit van een diploma als Nederl. arts en met ervaring op het gebied der pharmacodynamie, ten einde daar te lande te worden werkzaam gesteld bij het geneeskundig laboratorium te Weltevreden.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië, ook voor het wettig gezin, in de eerste klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 5000 (vijf duizend gulden);

c. indien de uit te zenden geneesheer gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijks-bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 250.— (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

De bezoldiging in Indië bedraagt ƒ 400 (vierhonderd gulden) 's maands, met zes verhoogingen, elk van ƒ 100 (een honderd gulden) 's maands, waarvan de eerste na één jaar en de overige telkens na drie jaren dienst.

Bij de vaststelling van de aanvangsbezoldiging telt de binnen of buiten de keerkringen opgedane artsenervaring mede onderscheidenlijk voor vol of voor de helft.

De geneesheer zal, alvorens te worden uitgezonden, ter voorbereiding voor zijn aanstaanden werkkring eene opdracht ontvangen hetzij tot het volgen van den leergang in bacteriologie en hygiëne te Amsterdam, hetzij om zich — indien de tijdsomstandigheden het toelaten — voor den tijd van ten minste negen maanden in Frankfurt a/Main aan het George Speijerhaus, onder nader vast te stellen voorwaarden, in de methoden van het chemotherapeutisch onderzoek te bekwamen, hetzij tot het volgen van beide vooropleidingen.

Aan de opdracht tot het volgen van den leergang, welke zes à zeven maanden duurt, wordt verbonden eene toelage van ƒ 150 's maands voor den duur van den leergang en, zoo noodig, vergoeding van reiskosten op den voet van de deswege bestaande bepalingen.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 1 Maart a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten worden vermeld de plaats en de datum van geboorte.

(Nederlandsche Staatscourant van 5 Februari 1918, No. 30).

Ingezonden.

Foto's betreffende het zoeken naar eetbare vogelnestjes.

Zij, die in het bezit zijn van foto's, van lantaarnplaatjes of van negatieven betreffende bovenstaand onderwerp, worden vriendelijk uitgenoodigd, deze ter reproductie voor de foto-verzameling van Het Koloniaal Instituut te Amsterdam voor enkele dagen te willen afstaan aan den Heer W. J. Giel, den Haag, Schuytstraat 100. Kosten van toezending zullen worden vergoed.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.